

ВИХОВНА РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ЗАКРИТОГО ТИПУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДІВЧАТ-ВИХОВАНОК ДО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Глинська Л.Ф., к. філос. н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Кризовий стан суспільства спричиняє розширення кола категорій дітей, котрі стають клієнтами системи перевиховання. Проблема подолання бездоглядності та правопорушень серед неповнолітніх визнана одним з найпріоритетніших напрямів діяльності Української держави й суспільства. Стан злочинності в підлітковому середовищі викликає глибоке занепокоєння в суспільстві та спонукає до пошуків нових заходів запобігання їй, вжиття дієвих заходів з боку державних органів та установ з метою профілактики і скорочення злочинних проявів.

Для успішної боротьби з правопорушеннями в дитячому та підлітковому середовищі необхідні грамотна, послідовна робота із запобігання та корекції відхилень у поведінці дітей, глибокий аналіз причин та обставин, які зумовлюють правопорушення. Метою державної системи охорони правопорядку України є не тільки покарання за вчинений злочин, а й виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними нових злочинів. Ефективним є процес соціальної реабілітації вихованців засобами трудового навчання та виховання. У подоланні безграмотності і здійсненні навчальної корекції знань важливу роль відіграє розвиток психічних функцій вихованців. Значною мірою це відбувається в межах навчання, але істотний вплив на психічний розвиток учнів, стан їхнього психічного здоров'я здійснює творча праця, яка, окрім навчальної функції, відіграє велику виховну роль, розвиває в учнів посидючість, увагу, уяву тощо.

Метою підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх, є забезпечення ефективної ресоціалізації через формування (або відновлення) і закріплення у них стійкої просоціальної мотивації для усвідомленої відмови від норм кримінального середовища на користь загальноприйнятних цінностей, реінтеграції таких осіб до життя у соціальному середовищі та попередження рецидивної злочинності [1, с 21-33].

Підхід до злочинності як соціально – негативного явища припускає відповідну стратегію діяльності, що включає розвиток системи профілактики злочинного поведіння й системи покарання за протиправні дії. Виправними установами, відповідно до Кримінально – виконавчого кодексу, є закриті заклади – тому що тут перебувають примусово, в умовах позбавлення волі, (неповнолітньому забороняється залишати заклад за власним бажанням). Такими закладами є виправні колонії, виховні колонії, в'язниці, лікувальні виправні установи. Неповнолітні відбувають покарання у виховних колоніях до досягнення ними 21 року.

Метою виховної роботи з неповнолітніми, що утримуються у виправних установах, є забезпечення догляду, опіки, захисту, освіти й професійної підготовки, щоб допомогти їм у виконанні соціально корисної й плідної ролі в суспільстві.

Підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, потребує ефективної ресоціалізації через формування і закріплення у них стійкої просоціальної мотивації для усвідомленої відмови від норм кримінального середовища на користь загальноприйнятних цінностей, реінтеграції таких осіб до життя у соціальному середовищі та попередження рецидивної злочинності. Пов'язана ресоціалізація з руйнуванням засвоєних індивідом у процесі асоціалізації, десоціалізації негативних антигромадських норм і цінностей, прищепленням визнаних суспільством цінностей і вчинків.

Ресоціалізація засуджених – це тривалий процес, що відбувається на основі комплексу психолого-педагогічних, економічних, медичних, юридичних та організаційних заходів, спрямованих на формування у кожного засудженого здатності та готовності до входження після відбуття покарання у звичайні умови життя суспільства.

У виправних установах засудженим надаються вся необхідна допомога – соціальна, юридична, психологічна, медична, фізична, а також допомога в галузі освіти й професійної підготовки, які їм можуть знадобитися і запобігнуть «повернення» у суспільство повноцінної людини після перебування у закладі закритого типу.

Діяльність, спрямована на підготовку до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх формується на таких принципах: урахування регіональних особливостей, соціальної та економічної специфіки регіону; партнерства; оцінки потреб засудженого, а також особистісно-орієнтованого гуманістичного підходу; різнобічності та комплексності заходів, спрямованих на ресоціалізацію; системності та наступності.

Практика свідчить, що засуджені особи в процесі ресоціалізації та інтеграції в суспільне життя найчастіше стикаються з такими проблемами як: відновлення документів, що засвідчують особу, а також створюють умови для отримання можливих пільг тощо; визначення місця проживання; працевлаштування; вирішення питань, пов'язаних зі здоров'ям. Не менш важливими є проблеми пов'язані з налагодженням взаємин зі своєю сім'єю (з батьками, дружиною чи чоловіком, дітьми); взаємини з колишніми друзями та знайомими; взаємодія з суспільними інститутами; навички асертивності (відповідальної поведінки) у взаємодії з оточенням.

Для визначення ролі виправно – виховної роботи у процесі ресоціалізації неповнолітніх вихованок у квітні 2015 року було проведено дослідження у Мелітопольській виховній колонії, під час якого було опитано 97 вихованок цього закладу. В опитуванні взяли участь 60 дівчат

віком від 14 років, освіта респондентів – від початкової до незакінченої вищої. Склад сім'ї в якій зростали дівчата, є таким: найбільша кількість з них зростала в неповній сім'ї коли є тільки мати (35 дівчат), 14 дівчат зростали в повній сім'ї, сиротами є 7 дівчат та 4 дівчини зростали в неповній сім'ї, коли є тільки батько.

Дослідження та аналіз процесу виховної роботи в Мелітопольській виховній колонії показав, що ця робота з неповнолітніми здійснюється у формі групових та індивідуальних бесід, інформації на морально – етичні, правові, природознавчі, наукові, релігійні й інші теми, шляхом ознайомлення з періодичними виданнями, користування художньою літературою, перегляду телепередач і прослуховування радіопередач.

Для забезпечення корисного дозвілля та відпочинку неповнолітніх засуджених у виховній колонії створена відповідна матеріально-технічна база, розвинута система клубної та позакласної роботи, працюють різноманітні гуртки художньої самодіяльності, прикладної творчості.

У вільний від навчання і роботи час для неповнолітніх засуджених проводяться лекції, бесіди, вікторини, тематичні вечори просвітницького, морально-естетичного і патріотичного спрямування, організовуються конкурси художньої самодіяльності, концерти, виставки прикладної творчості, спортивні змагання. Дівчата мають можливість отримати сереню та вищу освіту та адаптуватися до суспільного життя.

Адміністрація виховного закладу всебічно сприяє загальноосвітньому та професійно – технічному навчанню засуджених, у разі потреби надає їм допомогу в отриманні консультацій, придбанні підручників.

Колонією реалізується законне право дівчат на освіту, 7 вихованок колонії вчаться на заочному відділенні на різних спеціальностях Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького: психологія, соціологія та інші. Для складання іспитів засуджені студенти звільняються від роботи на термін, передбачений трудовим законодавством і Законом України «Про оплату праці». Заробітна плата їм на цей час не нараховується, харчування надається безкоштовно.

Ефективним є процес соціальної реабілітації вихованців засобами трудового навчання та виховання. На виробництві дівчата шиють спецодяг, рукавиці, постільну білизну і виконують будь – які замовлення громадян. Робочий день не перевищує чотирьох годин. Таким чином, вони заробляють гроші, щоб потім купити в спецмагазині предмети особистої гігієни, папір та інші дрібниці. Праця вихованців регулюється нормами трудового законодавства і оплачується згідно встановлених тарифів. Неповнолітніх засуджених не залучають до понад урочної роботи, в нічну зміну, на роботу зі шкідливими умовами праці та інше. Таким чином, залучення вихованців до праці спрямовано, перш за все, на формування позитивного ставлення до неї, оскільки більшість неповнолітніх до

засудження суспільно – корисною працею не займались і мають стійке негативне відношення до неї.

У кожній виховній колонії існує дільниця соціальної адаптації, в якій утримуються засуджені, котрі правомірно себе поводити, сумлінно ставилися до праці, і яким до звільнення залишилось не більше 6 місяців.

Головною метою функціонування такої дільниці є підготовка засудженого до звільнення. Засуджені проживають у спеціально обладнаних приміщеннях окремо від інших окремо вони приймають їжу, відвідують баню, бібліотеку, крамницю.

На кожного засудженого розробляється ідивідуальна програма підготовки його до звільнення. Вона складається начальником відділення соціально-психологічної служби за участю психолога, медичного працівника виховної колонії та залучених фахівців центру соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді упродовж тижня після прибуття засудженого до дільниці соціальної адаптації.

Після звільнення співробітники колонії підтримують контакт зі своїми вихованцями. Так, директор школи в Мелітопольській колонії відзначила в інтерв'ю, що дівчата часто приїжджають, зокрема на День відкритих дверей, який відбувається щорічно влітку, присилають свої фотографії, спілкуються в соціальних сітях, звертаються за порадою.

Отже, в цілому виправно – виховна робота, яка проводиться у виховній колонії, відіграє велику роль в процесі ресоціалізації засуджених та підготовки їх до суспільного життя. Значна більшість дівчат після звільнення швидко інтегрувалися в суспільне життя, влаштувалися на роботу, знайшли спільну мову зі своїми сім'ями, спілкуються з друзями, дотримуються визнаних суспільством цінностей.

Література

1. Безпальча Р.Ф. Технології роботи з ув'язненими / Р. Ф Безпальча – К.: Главник, 2007. – 112 с
2. Демічева А.В. Проблеми девіантної поведінки молоді в умовах трансформації сучасного українського суспільства / А.В. Демічева // - Харків, 2007, 134 с.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ МЗС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Грабовська І.М., к. філос. н., старший науковий співробітник
Центру українознавства Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Призначення Послом України до Великої Британії Наталії Галібаренко викликало бурхливу реакцію не лише українських ЗМІ, але і світових. Принаймні так писала наша преса. Здебільшого, щоправда, вітчизняні журналісти сконцентрували свою увагу не на суті питання, а на